

Верховний Суд просить Конституційний Суд України перевірити на предмет конституційності нові повноваження Вищої ради юстиції

4 червня цього року під головуванням Голови Верховного Суду України В. Онопенка відбулося чергове засідання Пленуму, який розглянув сім питань порядку денного.

Передусім Пленум, після коротких дебатов, вислухавши різні точки зору учасників засідання, прийняв рішення звернутися до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо конституційності окремих положень Закону України від 13 травня 2010 р. № 2181-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо недопущення зловживань правом на оскарження».

Представляючи учасникам засідання проект подання, Голова Верховного Суду В. Онопенко зауважив, що з прийняттям цього Закону стають можливими неправомірний вплив Вищої ради юстиції на суддів, втручання у здійснення судами правосуддя. Ним також суттєво звужено визначений Конституцією України обсяг гарантій судового захисту громадянами своїх прав, свобод та законних інтересів.

На переконання В. Онопенка, прийняття Верховною Радою цього Закону стало справжнім каталізатором у ставленні влади до суду: протягом двох днів змінено по суті всю систему координат у відносинах між

владою і громадянином, владою і судом, владою і суддею.

Цим Законом зменшено необхідний для проведення засідань Вищої ради юстиції кворум з двох третин до простої більшості. Запровадження таких змін повністю усуває судову владу від участі у прийнятті рішень щодо суддівської кар'єри і дає змогу встановити абсолютний контроль над усім суддівським корпусом з боку тих членів цього органу, які не мають відношення до здійснення правосуддя — прокурорів, народних депутатів, представників виконавчої влади. При цьому вилучено норму, де передбачено, що член ради, який порушив питання перед Вищою радою юстиції про звільнення з посади судді, не бере участі в голосуванні при прийнятті рішення.

Зменшення необхідного кворуму для правомочності засідань Вищої ради юстиції, констатував В. Онопенко, не відповідає визначеному ст. 131 Конституції України представницькому характеру цього колегіального органу, а створення передумов для ігнорування позиції представників судової

влади у Вищій раді юстиції — встановлено-му ст. 6 Конституції принципу самостійності судової влади.

У виступі Голова Верховного Суду України наголосив і на тому, що наділення Вищої ради юстиції правом витребувати копію судової справи, яка перебуває на стадії розгляду, не відповідає статтям 6, 126, 131 Конституції України, оскільки робить можливим вплив на суддів, не враховує визначений Конституцією самостійний статус органів правосуддя. Це також прямо суперечить щонайменше чотирьом рішенням Конституційного Суду — від 19 травня 1999 р., від 11 квітня 2000 р., від 20 березня та від 21 травня 2002 р. Наділення Вищої ради юстиції таким повноваженням означає, що на сьогодні об'єктом контролю цього позасудового органу потенційно стає кожна справа, що слухається судом.

Відвертим знуцанням над судовою владою В. Онопенко назвав закріплення у новому законі визначення понять «порушення присяги» та «порушення морально-етичних принципів поведінки судді».

«Виникає закономірне запитання, сказав В. Онопенко: хто у Вищій раді юстиції визначатиме відповідність судді морально-етичним принципам? Чию із членів Вищої ради юстиції моральність буде взято за еталон? Точно не суддівську етику і мораль, бо представники суддівського корпусу з цього процесу фактично виключені».

Обурює й те, сказав Голова Верховного Суду, що за новим Законом звільнити суддю можна не тільки за його відсутності, навіть із поважних причин, а й без отримання жодних пояснень з його боку.

Такі положення Закону не відповідають ст. 8, статтям 19, 22, 59, 126, 131 Конституції. Вони суперечать закріпленим в Основних принципах Організації Об'єднаних Націй щодо незалежності правосуддя правилам розгляду питань, пов'язаних із відповідальністю суддів, за якими «суддя має право на відповідь і справедливий розгляд».

У своїй сукупності, ці, здавалося б, фрагментарні зміни у нинішніх реаліях з урахуванням діючого складу Вищої ради юстиції дають змогу установити абсолютний, тотальний контроль над судовою владою.

Повноту цього контролю забезпечуватимуть зміни, внесені до Кодексу адміністративного судочинства України, якими передбачено, що акти, дії та бездіяльність Вищої ради юстиції оскаржуються виключно до Вищого адміністративного суду України, рішення якого є остаточним і оскарженню не підлягає. До речі, це стосується також рішень, дій та бездіяльності Верховної Ради та Президента, які відтепер можуть бути оскаржені лише до Вищого адміністративного суду без можливості апеляційного чи касаційного оскарження його рішень. При цьому унеможлиблюється забезпечення позову шляхом зупинення акта чи заборони вчиняти певні дії.

Це є істотним зниженням рівня судового захисту прав суддів та інших громадян і не відповідає ряду базових положень

Конституції (зокрема, її статтями 1, 3, 8, 22, 55, 129).

У цьому зв'язку Пленум погодився з пропозицією судді Верховного Суду В. Косарева доповнити конституційне подання положенням про те, що передбачені новим Законом можливості для оскарження рішень, дій та бездіяльності Вищої ради юстиції, Верховної Ради України, Президента України виключно до Вищого адміністративного суду України, рішення якого є остаточним, суперечить ст. 125 Конституції. Цією статтею встановлено, що створення надзвичайних та особливих судів не допускається. Надання Вищому адміністративному суду виключного права ухвалювати з цих питань остаточне рішення є нічим іншим як створенням особливого суду.

Голова Верховного Суду підкреслив, що сьогодні йдеться не тільки про системний наступ на судову владу. Під загрозою опинилося правосуддя як найбільш ефективний інститут захисту прав людини. Судячи з усього, ініціатором цих змін правосуддя та незалежний суд не тільки не потрібні, вони заважають їм.

На Пленумі було вирішено за доцільне звернутися до Конституційного Суду України і з поданням про необхідність офіційного тлумачення положень ч. 2 ст. 4, частин 1 та 4 ст. 5, ч. 3 ст. 74 Кримінального кодексу України, ст. 73 Закону «Про Конституційний Суд України» у зв'язку з неоднаковим застосуванням судами України цих законодавчих норм.

У другому читанні Пленум Верховного Суду України розглянув низку постанов та надав роз'яснення судам щодо правильного й однакового застосування законодавства з окремих питань.

Так, прийнято постанову «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав». Доповідач з цього питання голова Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України А. Гнатенко, зокрема, обґрунтував необхідність прийняття цієї постано-

ви тим, що зі збільшенням попиту на твори науки, літератури і мистецтва як вигідні об'єкти цивільного обігу пов'язане зростання рівня незаконного їх використання, що негативно позначається на прибутках правовласників та сплаті відповідних податків. Це потребує посиленого захисту інтелектуальної власності, складовою якої є авторське право і суміжні права. А реальним механізмом захисту таких прав є правозастосовна практика судів загальної юрисдикції. Вивчення судової практики у справах, що впливають з відносин у цій сфері, свідчить про певні труднощі у застосуванні судами законодавства, яке регулює зазначені правовідносини. Тож назріла потреба у наданні роз'яснень судам з вирішення справ цієї категорії.

На засіданні Пленуму також обговорювались і були прийняті постанови «Про деякі питання, що виникають під час розгляду судами України скарг на постанови органів дізнання, слідчого, прокурора про порушення кримінальної справи» та «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки».

Крім того, вирішено внести зміни до постанови Пленуму від 28 березня 2008 р. № 2 «Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства».

У першому читанні прийнято за основу постанову Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду справ про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю, у цивільному судочинстві».

